

Aleg 13

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia królewskiego Zamku
na Wawelu.

Wysoki Sejmie!

Celem ustalenia programu robót na rok 1906 około restauracyi Zamku Wawelskiego zebrał się w dniu 12. lutego 1906 poraz drugi Komitet powołany dla odnowienia królewskiego Zamku na Wawelu. Członkowie Komitetu zwiedzili przede wszystkim szczegółowo te części Zamku, w których przeprowadzone już zostały roboty przygotowawcze i odkrywki fragmentów oraz fresków na ścianach, następnie odbyło się posiedzenie Komitetu, w którym wzięli udział wszyscy zaproszeni członkowie. Przewodniczący Komitetu podał do wiadomości, że powołany przez Wydział krajowy na kierownika restauracyi Zamku p. Zygmunt Hendel rozpoczynając skutkiem udzielonego mu urlopu czynności dopiero z początkiem października 1905, przeprowadził przede wszystkim zabezpieczenie dachu nad Zamkiem dla ochrony murów od zaciekania, usunął ściany i przepierzenia wzniesione przez wojskowość, oraz zarządził odkrycie rzeźby licznych ornamentów w wewnętrznych murach zamkowych; dyrektor Hendel wezwany z początkiem grudnia 1905 do przedłożenia dokładnie obmyślonemu i odpowiednio uzasadnionemu programowi prac w ogóle, a na rok 1906 w szczególności, uczynił o tyle temu zadość, że przedłożył następujący program robót, wykonać się mających w r. 1906:

1. Restauracya całkowita bramy wchodowej na Zamek z czasów Zygmunta III. lub Władysława IV., wraz z całym jej otoczeniem, umieszczonej między muzeum dyecezyalnem a archiwum kapitulnem.

2. Przekopanie całego dziedzińca zamkowego kosztem około 33.050 koron, celem odnalezienia spodziewanych zabytków, mogących mieć znaczenie dla prac restauracyjnych.

3. Budowa dachu według trzech ewentualnych odmian:

a) z pozostawieniem dzisiejszego kształtu — kosztem 153.179 koron;

b) z wykonaniem nowych stylowych dachów, w konstrukcyi projektowanej na podstawie starych widoków Zamku wraz z pokryciem dachówką glazurowaną, według odnalezionych fragmentów i opisów, z przywróceniem hełmów wież do ich dawnego kształtu (według rysunków dawnych) i pokryciem miedzią — kosztem 505.199 koron;

c) z wykonaniem nowych stylowych dachów w konstrukcyi żelaznej, projektowanych na podstawie starych widoków zamku, wraz z pokryciem ich dachówką glazurowaną, według odnalezionych fragmentów i opisów, z przywróceniem hełmów wież do ich dawnego kształtu (według rysunków dawnych) i pokrycia ich miedzią — kosztem 615.952 K 70 h.

4. Odrestaurowanie arkad parteru, I-go i II-go piętra, z usunięciem omurowań słupów tych arkad (poczynionych przez wojskowość), wraz z ich stęplowaniem — kosztem 334.000 K.

Po wyczerpującej nad 1. punktem programu dyskusji, w której podniesiono wątpliwość, czy brama wchodowa objęta ma być programem restauracji kompleksu zamku i czy restauracja tej bramy należy do obowiązków kraju, uchwalił Komitet następujący wniosek:

„Komitet uznając potrzebę restauracji bramy wchodowej, oczekuje decyzji Wydziału krajowego, czy brama ta ma być objęta restauracją Zamku na Wawelu“.

Po omówieniu punktu 2. programu, to jest „przekopanie dziedzińca zamkowego“, uchwalił Komitet ze względu, że zbadanie nasypu na podwórzu zamkowym ma niezmiernie doniosłe znaczenie dla opracowania historii osadnictwa Wawelu, którą to pracą zajmuje się Akademia Umiejętności, jak również dla samych prac restauracyjnych, zalecić:

„Przekopanie całego wewnętrznego podwórza zamkowego aż do głębokości dawnego stałego terenu, a to ze względu na badania historyczne i przedhistoryczne“.

W dyskusji nad 3. i 4. punktem programu kierownik restauracji oświadczył, iż robót tych w całości w ciągu jednego roku skutecznie nie będzie można, a to z powodu, że w jednym roku nie zdołają fabryki dostarczyć potrzebnej ilości materiałów, skutkiem czego uznał Komitet, że rekonstrukcja dachów nie dla braku funduszy, lecz z powodu niemożności dostarczenia materiałów nie może być w ciągu 1906 wykonaną.

Po przeprowadzonej razem nad tymi dwoma punktami bardzo szczegółowej dyskusji, w której wyłoniło się przekonanie, że kwestya formy dachu jest zbyt ważną, by już w tej chwili, bez poprzedniego należytego przygotowania mogła być stanowczo zdecydowaną, a to tembardziej, że od konstrukcji dachu zależeć będzie głównie wygląd samego zamku — i że decyzya, którą odmianę dachu wybrać należy, zależną będzie od wrażenia, jakie robić będzie sylweta dachu, a to wrażenie można jedynie odnieść z modelu, uchwalił Komitet odnośnie do punktu 3. i 4. programu zalecić:

a) „Wykonanie w roku 1906 restauracji i wymiany zepsutych ciosów conajmniej przy ośmiu przeszłach arkadowego podwórza zamku przez wszystkie trzy piętra i to w ten sposób, że najpierw rozebrane będą po odpowiednim podstępowaniu dachu słupy górnej galeryi, następnie słupy galeryi średniej i dolnej; wstawianie nowych w miejsce zwiertzałych lub pękniętych rozpoczęte będzie od galeryi dolnej; wszystkie słupy i części rzeźbione, jak kapitele i przepaski, chociażby były uszkodzone, lecz technicznie wytrzymały ciśnienie, mają być na nowo użyte i jedynie do pionu i wagi ustawione“.

b) „Wykonanie projektu restauracji dachów i fasad, wraz z wykonaniem dwóch modeli, to jest modelu dzisiejszego stanu Zamku i modelu projektowanej restauracji, wraz z wykonaniem detalicznych kosztorysów“.

c) „Rozebranie kominów w całym zamku, z wyjątkiem tych, które prowadzą do zamieszkałych nbikacji, a to w celu poszukiwania fragmentów architektonicznych, które mogą zadecydować o kształtach pojedynczych szczegółów przy odnowieniu zamku“.

Omówiwszy w ten sposób przedłożony przez kierownika restauracji program na rok 1906, zajął się Komitet sprawą składu Komitetu, a pragnąc się uzupełnić siłami fachowcami ze sfer artystycznych, uchwalił prosić Wydział krajowy, ażeby powołał do Komitetu pp.: profesora lwowskiej szkoły politechnicznej, Teodora Tałowskiego, budowniczego w Krakowie, Józefa Pakiesa, profesora Akademii Sztuk pięknych w Krakowie, artystę malarza Jana Stanisławskiego, oraz artystę rzeźbiarza w Krakowie, Wacława Szymanowskiego, przyczem wyraził przekonanie, że byłoby tak dla Komitetu, jak i dla kierownika restauracji wielką pomocą, gdyby w pracach Komitetu brał udział architekt kierujący obecnie restauracją zamku Cesaarskiego w Wiedniu, co ze względu na przyszły podział nbikacji Zamku na muzeum narodowe i rezydencyę Cesaarską, jest nader wskazaniem.

Zarazem uznał Komitet za konieczne powołanie z łona Komitetu subkomitetu z 6 członków, którego zadaniem byłoby przedyskutowanie z kierownikiem restauracji projektów pod względem technicznym i artystycznym i przygotowywanie materiału do obrad pełnego Komitetu, odroczył jednak wybór tego subkomitetu do chwili, w której Wydział krajowy poweźmie decyzję co do powołania nowych członków Komitetu.

Z kolei zajął się Komitet sprawą ograniczenia zwiedzania Zamku, uchwalając zalecić, ażeby zwiedzanie zamku dozwolone było w każdą środę od godz.

1. do 4. popołudniu za opłatą po 1 koronie od osoby, oraz w niedzielę i święta od godz. 9. do 12. w południe za opłatą 20 hal. od osoby.

Podniósł wreszcie potrzebę kupna aparatu fotograficznego dla robienia zdjęć odkrytych przedmiotów sztuki.

Na podstawie powyższych wniosków Komitetu, zaprosił Wydział krajowy p. p. Teodora Talowskiego, Józefa Pakiesa, Jana Stanisławskiego i Wacława Szymanowskiego do krajowego Komitetu dla odnowienia zamku, a zarazem odniósł się do JE. Edwarda hr. Chołoniewskiego, starszego mistrza ceremonii Jego Ces. i Król. Apost. Mości z prośbą o interwencję, ażeby Najw. urząd ochmistrzowski wydelegował ze swej strony nadwornego architekta, któryby w pracach Komitetu brał udział i spełnienie ciężącego na Komitecie zadania ułatwił.

Uchwałę Komitetu w sprawie ograniczenia zwiedzania zamku wprowadził Wydział krajowy w życie z tą zmianą, że zwiedzanie zamku dozwolił w każdą środę od godz. 1. do 4. po południu za opłatą po 1 kor. od osoby, zaś w każdą niedzielę (święta wykluczone) od godz. 9. do 12. w południe bezpłatnie, a zarazem wydał zarządzenie dotyczące biletów wstępu, kontroli nad służbą i składania rachunków z uzbieranych z tego źródła funduszy. W związku z tem zezwolił Wydział krajowy na sprzedawanie zwiedzającym planików zamku, zastrzegając, by sprzedaż odbywała się bez wywierania najmniejszego nacisku, a uzyskane fundusze były obracane na cel odpowiedni.

Zatwierdzając uchwały Komitetu co do restauracji arkad, polecił Wydział krajowy kierownikowi restauracji, ażeby bezzwłocznie poczynił stosowne kroki celem jaknajszybszego rozpoczęcia robót około restauracji arkad, wszedł bezzwłocznie w rokowania z właścicielami kamieniołomów i z kamieniarzami, zażądał od nich ofert i po zbadaniu technicznem gatunku kamienia, przedłożył szczegółowe wnioski co do sposobu przeprowadzenia tej restauracji.

Zatwierdzając dalej uchwałę Komitetu co do przekopania dziedzińca, Wydział krajowy upoważnił kierownika restauracji do przekopania kosztem funduszu krajowego dziedzińca wewnętrznego, a zarazem zezwolił, ażeby Akademia umiejętności pod jego technicznym nadzorem własnym kosztem prowadziła na tym dziedzińcu głębsze kopania dla zamierzonych celów naukowych.

Decyzję co do dalszego przekopywania poza dziedzińcem wewnętrznym na rzecz restauracji zamku, zastrzegł Wydział krajowy do chwili ukończenia przekopywań w dziedzińcu wewnętrznym i przekonania się, ile wyniesie koszt tej roboty od jednego metra sześciennego. Natomiast zezwolił Wydział krajowy, ażeby Akademia umiejętności prowadziła własnym kosztem badania naukowe także na innych przestrzeniach Wawelu, z zastrzeżeniem, iż przez to ani komunikacya, ani roboty około restauracji zamku nie będą zatamowane.

Zatwierdzając uchwałę Komitetu co do projektu dachu i fasad, polecił Wydział krajowy kierownikowi restauracji porozumieć się bezzwłocznie z konserwatorem Dr. Tomkowiczem co do dostarczenia potrzebnych w tym celu rycin i rysunków dawnych, ażeby projekt i model nowej konstrukcyi dachów mógł być w jak najkrótszym czasie wykonany.

Ponieważ wykonanie modelu, przedstawiającego dzisiejszy stan zamku, może być bezzwłocznie rozpoczęte, polecił Wydział krajowy przystąpić z całym pospiechem do tego zadania.

Natomiast nie zatwierdził Wydział krajowy uchwały Komitetu, zalecającej rozebranie kominów w całym zamku. Skoro bowiem Komitet zalecił równocześnie sporządzenie dwóch modeli t. j. obecnego stanu zamku i modelu projektowanej restauracyi, to tem samem nie wyklucza możliwości zatrzymania obecnej konstrukcyi dachowej, a tem samem rozbieranie wszystkich kominów byłoby przedwczesnem. Gdyby jednak z powodu grożącego niebezpieczeństwa rozebranie któregoś z kominów okazało się niezbędnie potrzebnem, ma kierownik przedłożyć w tym względzie umotywowaną propozycję.

Co do poruszonej na posiedzeniu Komitetu ewentualnej restauracyi bramy wchodowej między muzeum dycezyjalnem a archiwum kapitulnem i pozostawienia tej kwestyi do decyzyi Wydziału krajowego, nie zgodził się Wydział krajowy na razie na rozpoczęcie restauracyi tej bramy.

Zarazem polecił Wydział krajowy kierownikowi, ażeby zaraz rozpoczął potrzebne studia w celu wykonania ogólnego projektu podziału ubikacyi zamkowych na rezydencyę Cesarską i Muzeum narodowe, nie podziela bowiem zdania

niektórych członków Komitetu, jakoby podział ten winien być uskuteczniiony dopiero po opróżnieniu przez wojskowość reszty zabudowań wawelskich. Wydział krajowy sądzi przeciwnie, iż dopiero po dokonaniu podziału ubikacji zamkowych, będzie można osądzić, czy i o ile reszta budynków, znajdujących się dziś w posiadaniu wojskowości okaże się na cele powyższe potrzebną.

W dniu 14. lipca 1906 odbyło się posiedzenie Komisji, w której wzięli udział członkowie Komitetu p. p. Dr. Tomkowicz, Pakies i kierownik restauracji.

Na Komisji tej powzięto następujące uchwały:

1. Wstrzymać zamówienie ciosów na restaurację krużganków, z powodu sprzeczności między wynikami, które daje praktyka, a opinią fachową, wydaną o próbkach kamieni, mianowicie kamienia libiązkiego, szydłowieckiego i dobrzyckiego, a próbki tych trzech kamieni wysłać ponownie do stacyi doświadczalnej w Berlinie.

2. Ponieważ kamień z kamieniołomu Jenknera w Libiążu uznaje Komisya na razie za najodpowiedniejszy, zamówić z tego kamienia po trzy ciosy na bazy, słupy i kapitele; zaraz po nadejściu mają być obrobione i na podworcu ustawione, by się przekonać, czy kamieniołom może dostarczyć tak wielkich bloków, jaki będzie wygląd rzeźby w tym kamieniu i jaką po jednej zimie przybierze ten kamień patynę. Na stopnie pod bazy kolumn parterowych należy sprawdzić granit w 3 odmianach, by się przekonać, który z nich najlepiej tonem swym odpowiadać będzie kamieniowi libiązkiemu

3. Przemurować najniebezpieczniejsze rysy murów działowych, mury zewnętrzne oraz wewnętrzne, mające znaczenie konstrukcyjne ze względów na więźbę dachową, zaankrować, kryjąc ankry w ścianach.

4. Przemurować jako najgroźniejsze — ściany i filary między oknem renesansowym a drzwiami na II piętrze nad głównym wejściem do zamku.

5. Dalsze koszta kopania, celem badań podworca ponosić ma w całości Akademia umiejętności; jedynie dokończenie zasypywania odkopanej piwnicy ma być rozdzielone według pierwotnego sposobu obliczenia.

6. Wstrzymać dokończenie stawiania rusztowania do trzech przęseł arkad w narożniku podworca północno-zachodnim, części jego przycięte mają być złożone z jednej ze sal II. piętra do przyszłego roku.

7. Uchwalono przyjęcie dwóch sił pomocniczych — jednej jako pomocnika administracyjnego, drugiej dla przyspieszenia zdjęć i wykonania technicznego projektów restauracji.

8. Oznaczono termin wykonania planów restauracji fasad zamku do dnia 15. listopada 1906.

9. Oznaczono termin wykonania modelu drewnianego zamku według projektu restauracji do końca stycznia 1907.

10. Postanowiono, że pełne posiedzenie Komitetu w celu narad nad przyjęciem projektu restauracji, postanowieniem ostatecznym, z jakiego materiału i w jaki sposób mają być restaurowane krużganki, z jakiego materiału ma być wykonana konstrukcja dachowa, z drzewa czy z żelaza, jaka dachówka ma być użyta i w jaki deseń układana — odbyć się ma w pierwszej połowie lutego 1907.

11. Zamówienie kamienia na nowy gzyms główny i restaurację krużganków z rysunku w skali 1:20 ma nastąpić zaraz po 15. lutego 1907.

12. Szczegóły naturalnej wielkości do gzymsu głównego i rysunek więźby dachowej mają być gotowe do 15. marca 1907.

13. Ponieważ kształt i wielkość dachówki, oraz jej kolory są zupełnie według odnalezionych fragmentów unormowane, ma kierownik restauracji wejść zaraz w porozumienie z fabrykami dachówek w Bobrku, Niepołomicach i firmami Barucha w Podgórzu i Lewińskiego we Lwowie, by dostarczyli próbek, określili warunki i terminy dostawy. Próbki zaraz po ich zebraniu należy przesłać do oceny fachowej.

14. Co do ewentualnego wykonania więźby dachowej żelaznej ma Kierownictwo restauracji przygotować na posiedzenie pełnego Komitetu w lutym 1907 konkretne dane co do ceny i terminu dostawy z fabryki Zieleniewskiego w Krakowie i z fabryki w Sanoku.

Chcąc uzupełnić tę część sprawozdania poglądem na postęp robót restauracyjnych, podaje Wydział krajowy poniżej szczegółowy wykaz robót, dokonanych w czasie od 7. sierpnia 1905 t. j. od dnia objęcia w posiadanie przez Wydział krajowy części historycznej zamku na Wawelu wraz z wieżą Senatorską — do 1. października 1906.

A) Roboty techniczne.

1. Dokonano naprawy wszystkich dachów w robocie dekarskiej, ciesielskiej i blacharskiej — oraz podstemplowano wałące się stropy i popękane groźnie mury.
2. Wzmocniono ogrodzenia ramp drogowych.
3. Ubezpieczono niszczone przez publiczność stoki wzgórza drutami kolczastymi i ustawiono służbę dozorującą porządku — dniem i nocą.
4. Zaprowadzono dla bezpieczeństwa od ognia hydranty i inne urządzenia ochronne, według wskazówek naczelnika straży pożarnej miejskiej.
5. Ubezpieczono w krakowskim Towarzystwie ubezpieczeń dachy, stropy, okna, oraz górny trempel — od ognia.
6. Zaprowadzono telefon.
7. Usunięto we wszystkich piętach wszystkie ściany działowe wzniesione przez wojskowość, sprzedając częściowo dobry materiał, resztę rumowiska wywożąc.
8. Odbito ze wszystkich ścian wnętrza i fasad tynki dla badań technicznego stanu murów, jako też badań historycznych.
9. Odszukano pod podłogami, położonemi przez wojskowość, dawne wysokości posadzek z epoki od XIV. do XVIII. wieku
10. Zniesiono te kominy pobudowane przez wojskowość, które prute były w dawnych murach, a które w przyszłości zużytkowane być nie mogą, gdyż prowadzone były przez otwory drzwiowe z czasów polskich. Wskutek tego przywrócono większą część dawnych otworów drzwiowych, a zamurowano w tych ubikacjach otwory drzwiowe, poczynione przez wojskowość.
11. Poprawiono lub przywrócono zupełnie zaniedbaną kanalizację dwóch podworców wewnętrznych.
12. Przeprowadzono badania terenu podworca, robiąc przekopy do 10 m. głębokie w celach archeologicznych, przyczem odkryto dawne bruki i piwnice części zamku, zniszczonej w XVI. wieku. Mury tych piwnic wzmocniono a sklepienia utrwalono t. j. przykryto ławą betonową i asfaltem. Dla zwiedzających urządzone wjazd do tych piwnic.
13. Założono dwanaście ankier w silnie zarysowanych murach działowych I. i II. piętra.
14. Ustawiono rusztowanie do trzech prześł arkad krużganków podworca głównego, które będą restaurowane w roku 1907.
15. Przemurowano wszystkie popękane lub późniejszymi przebudowaniami nadwężone sklepienia okien i drzwi.

B) Roboty biurowe.

16. Wykonano ponowną inwentaryzację pozostałych a przez ś. p. Prylińskiego znalezionych fragmentów architektonicznych w ilości 502 sztuk.
17. Wykonano inwentaryzację nowoznalezionych fragmentów w ilości 523 sztuk.
18. Wykonano połowę zdjęć rysunkowych z odkrytych przez odbicie tynków ścian.
19. Robiono projekty restauracji fasad na podstawie robót wyszczególnionych w ustępach pod 8., 9., 10. i 12.
20. Wykonano kosztorysy: na restaurację wewnętrznych krużganków podworca głównego, na restaurację dachu, gdyby miał pozostać w dzisiejszym stanie, na dach nowy według właściwego kształtu w konstrukcji drewnianej, na dach nowy jak poprzednio lecz z konstrukcją żelaznej oraz dodatkowe kosztorysy na różne roboty, wykonane w roku 1906.
21. Zawiązano stosunki z wszystkimi dostawcami materiałów do budowy, która się rozpocznie w roku przyszłym.
22. Wykonano próby techniczne kamieni i dachówek, które ewentualnie mogłyby być użyte do przyszłorocznej restauracji.

23. Ukończono w połowie zestawienia kilkuset sztuk znalezionych fragmętów kaffi, by według tychże dojść do wniosków, jak wyglądały piece w komnatach zamku.

24. Wykonano kompletnie model dzisiejszego stanu zamku.

C) Atelier fotograficzne.

25. Wykonano 285 zdjęć ze ścian i fragmentów odnalezionych; pozostaje jeszcze do wykonania 1.485 zdjęć.

Wszystkie powyższe prace biurowe wykonane zostały przez biuro restauracyi królewskiego zamku na Wawelu, którego skład w roku 1906 był następujący:

Kierownik restauracyi, architekt Zygmunt Hendel

Inspicyent restauracyi i zarządca zamku budowniczy, Aleksander Denker.

Rysownicy: Ludwik Schuch, Władysław Żyliński.

Czasowi urzędnicy techniczni: Waclaw Pawlik, Kazimierz Wyszyński.

Pomocnik manipulacyjny, Leon Nalborczyk.

Czynności fotografa pełnił zawodowy fotograf, Zygmunt Pałasiński.

Nadto do obsługi biura i utrzymania porządku w gmachu zamku był woźny i 3 stróżów.

Dla przedstawienia Wysokiemu Sejmowi dokładnego obrazu kosztów odnowienia królewskiego zamku na Wawelu, podaje Wydział krajowy poniżej pod A) szczegółowy wykaz wszystkich wydatków, poniesionych po dzień 31. października 1906 z funduszu krajowego z powodu ewakuacyi zamku na Wawelu jako też wykaz tych wydatków, które z tego tytułu ponieść jeszcze będzie musiał fundusz krajowy na rzecz Skarbu wojkowego w czasie do 31. grudnia 1909, w którym to terminie reszta budynków i gruntów na Wawelu ma być przez wojsko opróżnioną i krajowi w posiadanie oddaną — a pod B) wykaz wydatków spowodowanych samą restauracyą zamku Wawelskiego po dzień 31. października 1906.

L. p.	Poszczególnienie	Szczegółowo		R a z e m	
		K	g.	K	g.
A) Koszta ewakuacyi.					
1	Kupno realności w Krakowie l. k. 33 wraz z należnością od kontraktu	52.428	26		
2	Kupno gruntu na Olszy	195.050	—		
3	Siedm rat wypłaconych Skarbowi wojkowemu na budowę koszar	1,825.000	—		
4	Na adaptacyę traktu Skarbowi wojkowemu	12 000	—		
5	Gminie m. Krakowa na roboty około dróg, wodociągów i t. p.	125.000	—		
6	Odsetki bierne od pożyczek na cele ewakuacyi	44.095	95		
7	Koszta podróży i komisye	1.936	08		
8	Za projekty kanałów	342	06		
9	Rzeczoznawcy sądowi	132	39		
10	Prokuratoryi Skarbu, koszta spisania umowy	581	08		
11	Odbitki litograficzne, porta, telegramy, książki i t. p.	139	99		
12	Gminie m. Krakowa przyznana subwencya na budowę kanału do Wisły, dla obsłużenia nowych koszar wojkowych (płatna być miała w 2 ratach w r. 1905 i 1906	65.000	—		
	Razem			2,321.705	81
	Do przeniesienia			2,321.705	81

L. p.	Poszczególnienie	Szczegółowo		R a z e m	
		K	g.	K	g.
	Z przeniesienia			2,321.705	81
	Na cel powyższy wpłynęły następujące dochody:				
	Subwencya Krakowskiej Kasy Oszczędności	800.000	—		
	Legat ś. p. Kazimierza Rysza (<i>netto</i>)	904	63		
	Legat ś. p. ks. Krokowskiego	210	93		
	Legat ś. p. Cypryana Jaworskiego	1.000	—		
	Razem			802.115	56
	Czysty wydatek funduszu kraj. wynosi tedy			1,519.590	25
	(z czego odsetki bierne zarachowane pod poz. 6. w kwocie 44.095 K 95 g. pokryto z kredytów budżetowych r. 1905 i 1906).				
	<i>Dalsze wydatki ponieść się mające na koszt ewakuacyi:</i>				
1	Ósma rata Skarbowi wojskowemu płatna dnia 1. maja 1907	250.000	—		
2	Dziewiąta rata Skarbowi wojskowemu płatna dnia 1. listopada 1907	250.000	—		
3	Dziesiąta rata Skarbowi wojskowemu płatna dnia 1. maja 1908	250.000	—		
4	Jedenasta rata Skarbowi wojskowemu płatna dnia 1. maja 1909	250.000	—		
5	Dwunasta rata Skarbowi wojskowemu płatna dnia 1. października 1909	223.000	—		
6	Ryczałt jednorazowy Skarbowi wojskowemu na czyszczenie kanałów (płatny miał być w r. 1905)	4.000	—		
	Razem			1,227.000	—
	do tego wydatki dotychczas poniesione j. w.			1,519.590	25
	Ogółem cały czysty wydatek funduszu krajowego, z tytułu samej ewakuacyi Wawelu wynosić będzie w roku 1909			2,746.590	25
	nie licząc wydatku na dalsze odsetki od zaciągając się mającej pożyczki na pokrycie tego wydatku.				
	B) Koszta restauracyi.				
1	Adaptacya mieszkania dyrektora Hendla (<i>brutto</i>).	6.951	88		
2	Roboty studniarskie i wodociągowe z materiałem	1.350	98		
3	Roboty murarskie i kamieniarskie z materiałem	33.591	54		
4	Roboty ciesielskie z materiałem i naprawa dachów	15.054	98		
5	Roboty stolarskie z materiałem	59	55		
6	Roboty ślusarskie „ „	639	18		
7	Roboty malarskie i lakiernicze z materiałem	84	02		
	Do przeniesienia	57.732	13		

L p.	Poszczególnienie	Szczegółowo		R a z e m	
		K	g.	K	g.
	Z przeniesienia	57.732	13		
8	Roboty szklarskie z materiałem	7	86		
9	Wykopy i roboty ziemne	630	50		
10	Sprzęty i narzędzia budowlane	810	42		
11	Plany, kosztorysy, zdjęcia fotograficzne i odlewy gipsowe	5.363	86		
12	Inwentarz (sprzęty, książki etc.)	2.532	05		
13	Opał i światło	1.235	48		
14	Wydatki administracyjne (utrzymanie budynku, usługa, kominiarz, telefon, gromochron etc.)	1.558	90		
15	Wydatki kancelaryjne (pomoc kancelaryjna, rysownicy, porta, telegramy etc.)	1.650	38		
16	Płace personelu i służby (po 31. października 1906)	24.594	17		
17	Zaliczka na płacę inspicjenta Aleksandra Denkera (zwrotna)	2.400	—		
18	Koszta komisyjne	317	26		
19	Koszta przesiedlenia się do Krakowa pp. Hendla i Denkera	1.012	70		
20	Rozmaite pomniejsze	726	37		
	Razem			100.572	08
	Na pokrycie tych wydatków służą:				
1	Kredyt budżetowy funduszu krajowego rubr. XIV. poz. 531 a) z r. 1906	100.000	—		
2	Dotacja Najwyższego Dworu (I. rata)	100.000	—		
3	Zwrot od p. dyrektora Hendla — nadwyżki wydatków poniesionych na adaptację jego pomieszkania (do 31. października 1906)	700	—		
4	Częściowy zwrot zaliczki na płacę p. Denkera (do 31. października 1906)	160	—		
5	Dochód z kart wstępu na Zamek	1.199	—		
6	Dochód ze sprzedaży starej cegły, żelaza, drzewa etc.	467	38		
7	Rozmaite drobne dochody	35	—		
	Razem			202.561	38
	W porównaniu z wydatkami j. w.			100.572	08
	Przewyżka dochodów po 31. październik 1906			101.989	30

W zeszłorocznem sprawozdaniu podał Wydział krajowy do wiadomości Wysockiego Sejmu, iż istnieją dwa legaty na rzecz odnowienia zamku na Wawelu, a mianowicie: ś. p. Cypryana Jaworskiego w sumie 1000 K, oraz ś. p. Konstantego Mireckiego z Radomia w Królestwie Polskiem w sumie 50.000 rubli. Legat pierwszy został już zrealizowany, drugi wobec toczącego się sporu o unieważnienie testamentu ś. p. Konstantego Mireckiego dotychczas nie mógł być zrealizowany.

Prócz powyższych, istnieją jeszcze dwa legaty na rzecz odnowienia zamku a mianowicie ks. Dr. Józefa Krokowskiego i Józefa Kudasiewicza. Pierwszy z tych

legatów został w kwocie 180 K zrealizowany, drugi wynosi 400 K a jego zrealizowanie jest w toku.

Omówiona w zeszłorocznym sprawozdaniu budowa wielkiego kanału z ulicy Rakowickiej do Wisły w celu odwodnienia placu Nr. 3. pod budowę koszar artylerii została według podanych w sprawozdaniu zasad ostatecznie załatwiona. W dniu 24. października 1906 zawarła gmina m. Krakowa z wojskowością układ, mocą którego przyjęła na siebie obowiązek wykonania budowy tego kanału z całą odpowiedzialnością za jakość wykonać się mających robót, przyczem Wydział krajowy zwolniony został w zamian za przyczynienie się do kosztów budowy kwotą 65.000 K od wszelkich względem tej budowy zobowiązań, poczem kwota 65.000 K gminie m. Krakowa asygnowaną została.

Na podstawie powyższego sprawozdania Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm przyjmuje do wiadomości sprawozdanie Wydziału krajowego w przedmiocie odnowienia królewskiego zamku na Wawelu.

**Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi
wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.**

Marszałek krajowy:
St. Badeni, w. r.

Sprawozdawca:
Dr. Józef Wereszczyński, w. r.
Członek Wydziału krajowego.

